

Joža Uprka žil s lidmi a maloval pro ně, říká Petr Vašát

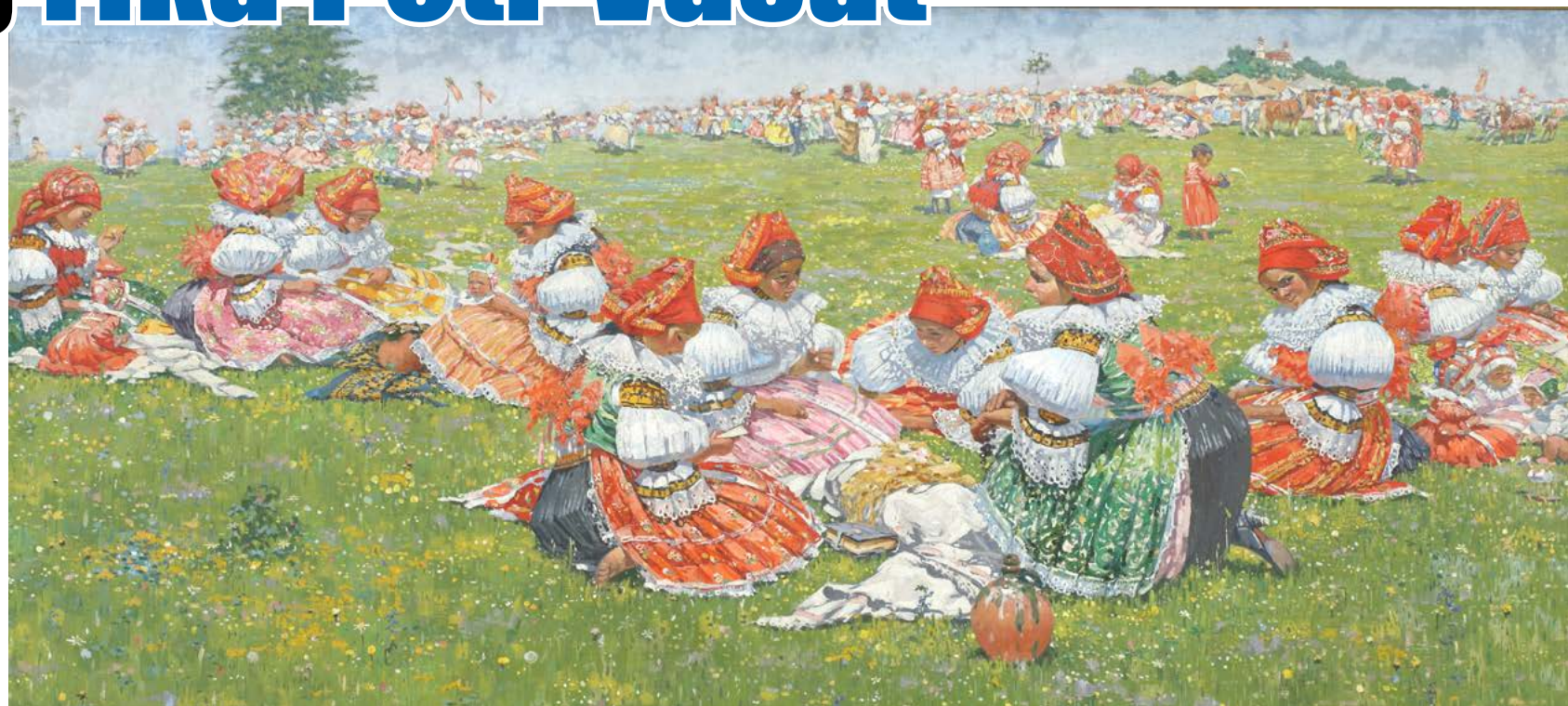
Letní sezóna je v plném proudu a přestože vysoké teploty lákají spíš k vodě nebo do přírody, společně s Petrem Vašátem, kurátorem Galerie Joži Uprky v Uherském Hradišti, jsme nahlédli pod pokličku exkluzivních expozičních prostor v uherskohradištské jezuitské koleji. Doktor Vašát nás provedl nejen světem jednoho z nejvýznamnějších českých malířů, ale také galerií, která uchovává a propaguje odkaz tohoto významného umělce, jenž svou láskou k rodnému Slovácku a autentickým přístupem ovlivnil generace českých i slovenských malířů.

Jak byste popsal největší význam a odkaz díla Joži Uprky pro české umění a kulturu?

To je otázka, kterou dostávám velmi často při různých příležitostech, a vždy na ni rád odpovídám. Po téměř čtyřiceti letech, kdy se věnuji Uprkovi, jeho život a dílo, nabývám stále většího přesvědčení, že kromě toho, že to byl opravdový vlastenec, který bez nadsázky miloval své rodné Slovácko, a proto odmítal všechny výzvy a nabídky vycestovat za lepším životem do velkého světa, byl úspěšný, naprosto autentický malíř s talentem od přírody. Měl zdravé sebevědomí, šel jasně za svým cílem bez přešlapování a tápání, nehledal cizí vzory a byl to naopak on, který významnou měrou ovlivnil řadu českých a slovenských malířů. Svě kompozice nijak složitě nevymýšlel v ateliéru, ale maloval to, co viděl kolem sebe. Žil s lidmi a maloval pro ně, proto už za svého života byl velmi populární.

O Uprkovi se mluví jako o svébytném, typicky českém malíři. Uprku dělá Uprkou mimo jiné kroj, který byl za jeho života nedílnou součástí kultury odívání. Tím, že je často opakoval na svých plátnech, jako by se vracel k hodnotám trvale přitažlivého domova. Nikdy tendenčně neměnil svůj malířský projev a rukopis. Přitom ne vždy měl na různých ustláno. Někteří rádoby znalci výtvarného umění s klapkami na očích, zahledění do ponurých romantických krajin 19. století, mu vyčítali příliš velkou barevnost v jeho kompozicích, zejména ostrou červenou a bílou barvu, což ale odpovídalo skutečnosti.

Uprka začínal jako realistický malíř figurálních

motivů, které zejména na konci 19. století u něj dosáhly svého vrcholu. Byl rovněž jeden z prvních českých autorů, který si takzvaně po svém osvojil prvky imprese a secese. Ten, kdo má cit pro výtvarné umění, zajímá se o jeho život a dílo, ví, že tento umělec s osobitým projevem se natrvalo zapsal zlatým písmem do kroniky českého a evropského malířství 19. a 20. století.

Jak se podle vás daří v poslední době zdůrazňovat význam tohoto významného malíře? Do jaké míry tomu podle vás napomáhá vaše galerie?

Myslím, že Uprka se po zásluze vrátil na místo, které mu po právu náleželo ještě na sklonku jeho života. Ne jeho vinou byl v minulosti již krátce po jeho smrti v roce 1940 opomíjen. Nešlo ani tak o jeho statkářský původ, jak někteří povrchní badatelé a všeznáci tvrdili, ale bylo to dáno paradoxně tím, že měl pověst úspěšného a ceněného malíře. Ve své době byl jedním z nejdražších českých autorů. Někteří podvodníci se tak na něm chtěli přizívit. To odstartovalo značný počet jeho napodobenin. Bohužel, i dnes z toho, co se mi dostává do rukou, je autentické dílo Uprky jedno z mála. Někteří jeho napodobeniny byly a jsou doslova hrozné. To byl hlavní důvod, proč v minulosti zájem o jeho obrazy poklesl a neodpovídal jeho úrovni.

V roce 1995 byla v Praze na Plzeňské ulici založena Uprkova galerie, která v roce 2011 byla definitivně umístěna do revitalizovaných prostor památkově chráněné barokní budovy bývalé jezuitské koleje v Uherském Hradišti, která je současně i muzeem s celou řadou artefaktů. Výrazně se tím zvýšila propagace a popularizace jeho díla. Když jsme se Zdeňkem Zemkem před mnoha lety začali vážně uvažovat o tomto projektu, byli jsme přesvědčení o jeho životaschopnosti. To se s odstupem času stále více potvrzuje. Slovácko a celý Zlínský kraj vděčí zejména Zdeňku Zemkovi za jeho velkorysý přístup k vybudování a provozu této unikátní galerie.

Zdeňk ukázal nejen to, že je velký patriot Slovácka, který je pro dobrou věc ochoten toho hodně obětovat, ale zároveň se stal příkladem pro další potenciální podporovatele a sponzory.

Jaký zájem veřejnosti a turistů zaznamenáváte během hlavní turistické sezóny? Jaké akce bývají nejnavštěvovanější?

Zájem veřejnosti, i s pomocí vašeho týdeníku, se rok od roku zvyšuje, ale stále to neodpovídá našim představám. Jsme rádi, že ten, kdo naší galerii navštíví, zpravidla se i vrací. Hlavní turistická sezona je období, kdy k nám přijíždí nejvíce hostů z celé ČR i ze zahraničí. Ne vždy je galerie tím hlavním cílem cesty turistů na Slovácko, ale z jejich slov víme, že návštěva naší galerie je příjemným zpestřením pobytu v Uherském Hradišti. Oblíbené jsou stále víc pravidelné komentované prohlídky, vždy poslední sobotu v měsíci za účasti kurátora. Komentované prohlídky nabízíme i skupinovým zájezdům, klubům seniorů a školám. Přesto, že organizátoři tradičních Slavností vina a otevřených kulturních památek v Uherském Hradišti zřejmě stálou expozici Uprky z nějakých neznámých důvodů doposud nepovažovali za důležitou kulturní památku na Slovácko a lidé se tak neměli možnost dozvědět o Uprkově galerii, i tak si při této příležitosti nemůžeme stěžovat na nezáměr hostů, ale naopak. Stejně tak v průběhu Letní filmové školy v Uherském Hradišti zaznamenáváme zvýšený zájem o Uprku. Solidní návštěvy máme i při různých doprovodných akcích. Při nedávné vernisáži výstavy pod názvem Laskavý humor na plátnech malíře Ladislava Pálky jsme přivítali téměř 140 hostů.

Má galerie nějaké speciální akce nebo výstavy plánované na letošní letní sezónu? Na co byste návštěvníky nejvíce nalákal?

Letošní letní sezóna je v plném proudu. Kromě již zmíněné výstavy Ladislava Pálky, která potrvá do konce září, připravujeme v rámci LFŠ ve spolupráci s Muzeem umění v Olomouci, vydavatelstvím Univerzity Palackého v zázemí naší galerie výstavu fotografií přední české fotografky Blanky Lamrové (1949) - Strážnice, která potrvá do konce září 2024. Tak jak jsem již uváděl, v naší galerii neprobíhá jen výstava, i když je to naše priorita, ale organizujeme řadu doprovodných

akcí pro milovníky výtvarného umění a historie. Na konci září připravujeme několikadenní návštěvu vnučka světově uznávaného secesního malíře Alfonse Muchy, Johna Muchy, John Mucha žije trvale mimo ČR, ale neúnavně usiluje o prezentaci a popularizaci díla svého dědečka a dbá o definitivní solidní umístění Slovanské epeje, což je cyklus dvaceti velkoformátových obrazů, kterými malíř shrnul dějiny Slovanských národů. Význam této návštěvy u nás je umocněn i tím, že Alfons Mucha byl přítelem Joži Uprky a doprovázel předního francouzského sochaře Auguste Rodina v r. 1902, když navštívil sídlo Uprky v Hroznové Lhotě. V rámci programu Johna Muchy na Slovácko plánujeme jeho setkání s milovníky výtvarného umění za účasti sdělovacích prostředků. Jsme rádi, že poslední zářijové dny nás navštíví ČTV, aby natočila několik záběrů spojených se životem a dílem Joži Uprky.

Můžete nám přiblížit nějaké zajímavé projekty nebo spolupráce, na kterých galerie v současnosti pracuje?

Galerie Uprky spolupracuje s partnery v ČR i v zahraničí. Bez jejich pomoci a vstřícného jednání by nebylo možné udržet dlouhodobě galerii na této úrovni. Jde zejména o Národní galerii v Praze a v zahraničí je to Československé muzeum našich krajanů v Cedar Rapids v USA. V USA, kde je Uprka velmi populární, se v r. 2019 uskutečnila jeho výstava právě v Cedar Rapids nedaleko Chicaga, která se později stala putovní po USA. V době, kdy jsme připravovali Uprkovu výstavu k jeho 160. výročí narození, jsme v Paříži mimo jiné navázali spolupráci s muzeem světově známého sochaře Auguste Rodina, ve které bychom rádi pokračovali. Tak jak někteří vaši pozorní čtenáři vědí, téměř připravovanou výstavu Uprky v Českém centru v Paříži před dvěma lety jsme byli i v náhradním termínu nuceni zrušit v důsledku covidu. Nyní stojíme před rozhodnutím, zda se k výstavě Uprky v Paříži vrátit, nebo zorganizovat mezinárodní konferenci k jeho život a dílu v naší galerii. Za zmínku stojí také naše čilé pracovní kontakty se Záhorským muzeem ve Skalici, nadstandardní spolupráci máme s Krajskou galerií výtvarného umění ve Zlíně. Téměř od vzniku galerie jsme navázali úzké kontakty se ZŠ Uprkova v Hradičce Králové, která v příštím roce oslaví 120 let od

svého založení. Není to tak dávno, kdy nás navštívila početná skupina vybraných žáků této školy. Setkání s nimi ve mně zanechalo dobrý dojem. Na podzim k nám přijedou i jejich učitelé. Připravíme pro ně zajímavý program tak, aby poznali místa spojená s Uprkou a ochutnali i několik vzorků Uprkových vín v Blatelu v Blatnici pod Svatým Antonínkem, se kterým máme podepsanou smlouvu o spolupráci. V nejbližší době předpokládáme návštěvu galerie zástupci vedení města Ilavy, se kterými bychom rádi projednali možnosti spolupráce při připomenutí stopy, kterou Uprka zanechal na Slovensku, když žil v nedalekých Klobučicích.

Jaké máte plány do budoucna, co se týče rozvoje galerie a jejích aktivit? Připravujete nějaké nové akce nebo jiné inovace?

Hlavním naším cílem do budoucna je udržet stálou expozici aspoň na stejné úrovni jako doposud. Asi neprozradím žádné tajemství, že provoz galerie je rok od roku náročnější, zvyšuje se nájem za prostory jezuitské koleje, zvyšují se ceny za energie a všechny další služby, včetně mezd atd. V důsledku toho jsme byli nuceni nepatrně zvýšit vstupné do galerie. Na návštěvnosti se to nijak neprojevuje. Nákup nových exponátů je rovněž omezen také tím, že na trhu s výtvarným uměním se kvalitní díla Uprky, která by obohatila naši sbírku, objevují jen zřídka, a když už se objeví, tak někteří pochybní investoři jsou ochotni zaplatit za ně nepřiměřené částky, které jsou mimo realitu. Velkou výzvou je pro nás zajistit lepší propagaci galerie malířů Slovácka ve Veselí nad Moravou, kde je vystaveno téměř 500 obrazů Antoše Frolky, Cyrila Mandela a dalších třiceti autorů, kteří malovali pod vlivem Uprky. Tak jak jsme Uprku umístili do jezuitské koleje v Uherském Hradišti, šíří se bohužel nesprávná informace, že ve Veselí nad Moravou galerie zanikla. Jsme rádi, že i prostřednictvím vašeho týdeníku máme možnost to napravit a všechny zájemce pozvat i do této rozsáhlé expozice obrazů ve správné budově Železárny Veselí. Návštěvníci našich galerií v Uherském Hradišti a ve Veselí nad Moravou uvidí Slovácko jako na dlani dle Joži Uprky a dalších mistrů štětce, kteří na svých plátnech zaznamenali nejen život našich předků, ale tím, že do svých obrazů vložili pozitivní energii, tak tu přenáší na hosty obou expozic.

ALEŠ MAZUREK

■ Petr Vašát